

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

©2019 СТАЛІНСЬКА О. В.

УДК 65.012.8
JEL: M00; D2; F5

Сталінська О. В. Сутність економічної безпеки підприємства та її основні принципи

Потреба в безпеці є базовою як для окремої особистості, підприємства, суспільства, так і для держави в цілому. Незважаючи на те, що проблеми економічної безпеки останнім часом набувають особливої актуальності та важливості, істотна частина наукових робіт досліджує безпеку на рівні держави. Водночас в умовах жорсткого конкурентного середовища питання забезпечення економічної безпеки на рівні господарюючого суб'єкта стають все більш значущими, але залишаються не до кінця вивченими. Економічна безпека та механізми її забезпечення з практичної точки зору мають індивідуальний характер для кожного окремого підприємства. Це породжує розмаїтість думок і поглядів у розгляді даного питання. Цілями статті є визначення сутності економічної безпеки господарюючого суб'єкта та аналіз принципів організації системи безпеки на підприємстві. Автором систематизовано існуюче різноманіття визначень категорії «економічна безпека», виділено основні риси пропонуваніх дефініцій, наведено трактування поняття у вузькому та широкому сенсах. Досліджено принципи організації системи економічної безпеки на підприємстві: класифіковано думки національних і закордонних вчених, виділено шість групових ознак даних принципів. Перспективою подальших досліджень у даному напрямку виступає уточнення змісту кожного окремого принципу організації економічної безпеки на підприємстві.

Ключові слова: підприємство, економічна безпека, система економічної безпеки, принципи економічної безпеки, організація економічної безпеки.

DOI:

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 17.

Сталінська Олена Вікторівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: stalinskaya.elena@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8944-6102>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Q-2973-2016>

УДК 65.012.8
JEL: M00; D2; F5

Сталинская Е. В. Сущность экономической безопасности предприятия и её основные принципы

Потребность в безопасности является базовой как для отдельной личности, предприятия, общества, так и для государства в целом. Несмотря на то, что проблемы экономической безопасности в последнее время приобретают особую актуальность и важность, существенная часть научных работ исследует безопасность на уровне государства. В то же время в условиях жесткой конкурентной среды вопросы обеспечения экономической безопасности на уровне хозяйствующего субъекта становятся все более значимыми, но остаются не до конца изученными. Экономическая безопасность и механизмы её обеспечения с практической точки зрения имеют индивидуальный характер для каждого отдельного предприятия. Это порождает разнообразие мнений и взглядов в рассмотрении данного вопроса. Целями статьи являются определение сущности экономической безопасности хозяйствующего субъекта и анализ принципов организации системы безопасности на предприятии. Автором систематизировано существующее многообразие определений категории «экономическая безопасность», выделены основные черты предлагаемых дефиниций, приведено определение понятия в узком и широком смысле. Исследованы принципы организации системы экономической безопасности на предприятии, классифицированы мысли национальных и зарубежных ученых, выделены шесть групповых признаков данных принципов. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении выступает уточнение содержания каждого отдельного принципа организации экономической безопасности на предприятии.

Ключевые слова: предприятие, экономическая безопасность, система экономической безопасности, принципы экономической безопасности, организация экономической безопасности.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 17.

Сталинская Елена Викторовна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры международных экономических отношений, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаніка (ул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: stalinskaya.elena@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8944-6102>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Q-2973-2016>

УДК 65.012.8
JEL: M00; D2; F5

Stalinska O. V. The Essence of the Economic Security of Enterprise and its Basic Principles

The need for security is basic for every individual, an enterprise, society, and the State as a whole. Despite the fact that the problems of economic security have recently become particularly relevant and important, a significant part of the scientific work explores security at the State level. At the same time, in a highly competitive environment, issues of economic security at the level of economic entity are becoming more significant, but remain not fully researched. Economic security and the mechanisms for its provision from a practical view are of individual nature for each separate enterprise. This brings in a diversity of opinions and views in the consideration of this issue. The article is aimed at defining the essence of the economic security of economic entity and analyzing the principles of organization of a security system in the enterprise. The author has systematically organized the existing variety of definitions of the category of «economic security», allocating the main features of the proposed definitions, the definitions of the concept in a narrow and broad sense are provided. The principles of organization of an economic security system in the enterprise are studied, the thoughts of both national and foreign scholars are classified, and six group signs of these principles are allocated. Prospect for further research in this direction is to clarify the content of each individual principle of the economic security organization in the enterprise.

Keywords: enterprise, economic security, system of economic security, economic security principles, economic security organization.

Fig.: 3. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 17.

Stalinska Olena V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of International Economic Relations, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (57 Shevchenka Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: stalinskaya.elena@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8944-6102>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Q-2973-2016>

У сучасних умовах жорсткого конкурентного середовища, стану політичної та економічної нестабільності суб'єкти підприємництва є повністю самостійними в прийнятті господарських рішень, пов'язаних з визначенням напрямків розвитку, організації виробництва та збуту продукції, підбору партнерів і пошуку джерел фінансування. З огляду на це, проблеми ефективного функціонування підприємств і забезпечення економічної безпеки їх діяльності мають першорядне значення.

Потреба в економічній безпеці є основною для осіб, підприємств і організацій, країн і суспільства в цілому, однак, незважаючи на її першочергову важливість, велика частина наукових досліджень характеризує концепцію безпеки лише на державному рівні. Якщо ж взяти до уваги той факт, що підприємство є осередком національної економіки, питання забезпечення економічної безпеки на рівні суб'єкта господарювання залишаються вкрай актуальними. Очевидно, що забезпечення економічної безпеки є пріоритетним завданням діяльності господарюючого суб'єкта, вирішення якого передбачає не лише усунення загроз виникнення кризових явищ, а й підтримку сталого розвитку та створення економічно безпечного напрямку подальшої діяльності підприємства.

Проблеми аналізу та оцінки стану економічної безпеки на різних рівнях економіки останнім часом набули особливої актуальності та розглядаються в цілій низці робіт українських і закордонних учених, а саме: О. Груніна, В. Єфімова, У. Зубик, В. Козаченко,

Н. Ласан, Ю. Михеєнко, Е. Назарова, Е. Олейнікова, Д. Пармаклі, Н. Попова, В. Світлового, В. Сенчагова, В. Сосніна, І. Стратан, М. Фоміної, В. Ярочкина та багатьох інших. Основні проблеми, які досліджуються в роботах згаданих економістів, це: комплексна розробка теоретичних, методологічних і практичних питань забезпечення економічної безпеки господарюючих суб'єктів на основі обґрунтування механізмів економічної безпеки та рекомендацій щодо їх реалізації.

Попри вагомий доробок названих учених, слід відзначити, що сутність категорії «економічна безпека підприємства», а також принципи її організації є вивченими недостатньо.

Метою статті є визначення сутності економічної безпеки господарюючого суб'єкта та аналіз принципів організації системи безпеки на підприємстві.

Економічна безпека та механізми її забезпечення з практичної точки зору мають індивідуальний характер для кожного окремого підприємства. Так, для одних господарюючих суб'єктів актуальним є розвиток власного потенціалу; для інших гострою є проблема забезпечення механізмів фінансової стійкості тощо. З огляду на це, емпіричні підходи до дослідження та визначення сутності категорії економічної безпеки дають відповідні результати, коли подібні акценти в досвіді роботи на певному підприємстві переходять у визначення та розуміння досліджуваного поняття. Це породжує розмаїтість думок і поглядів у розгляді даного питання, які пропонується проаналізувати (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення категорії «економічна безпека»

Визначення категорії	Автор(-и)
1	2
Стан найбільш ефективного використання всіх видів ресурсів з метою попередження (нейтралізації, ліквідації) загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства в умовах ринкової економіки.	О. Орлик
Стан найбільш ефективного використання ресурсів для подолання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства сьогодні та в майбутньому.	Е. Олейніков
Стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки чи економічних загроз	В. Шликов
Захищеність науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу підприємства від прямих або непрямих загроз	Л. Берднікова
Система створення механізму мобілізації й оптимального управління корпоративними ресурсами підприємства з метою максимально ефективного їх використання та забезпечення стійкого функціонування, його активної протидії будь-яким негативним впливам на свою економічну безпеку	В. Ткачук, О. Прокопчук, М. Яремова
Захищеність потенціалу підприємства (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до самовідтворення.	В. Ортинський
Сукупність чинників, які забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу в умовах дестабілізуючих факторів	Н. Капустін

1	2
Стан підприємства, за якого забезпечується найбільш ефективне використання всіх видів ресурсів (матеріально-технічних, фінансових, людських, інформаційних тощо) суб'єкта господарювання, який знаходиться у стані перманентного розвитку, для уникнення, послаблення чи локалізації загроз і створення умов для стійкого та стабільного функціонування підприємства, його високої конкурентоспроможності, незалежності й автономії в поточному та майбутньому періодах, що є результатом цілеспрямованого комплексу заходів, зокрема забезпечення оптимальності й ефективності організаційної структури, правового захисту діяльності, захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів	І. Фоміченко, С. Баркова

Джерело: систематизовано автором за даними [1–7].

Інформація табл. 1 свідчить, що частина наведених визначень сповнені конкретики та суб'єктивної спеціалізації автора-науковця, а звідси – є дійсними лише для певної сфери діяльності господарюючого суб'єкта; інша ж частина визначень, навпаки, носить вкрай загальний характер і межує з поняттями «ефективність», «менеджмент» та «управління».

Таке різноманіття дефініцій поняття економічної безпеки підкреслює його комплексність та багатогранність у характеристиці підприємства, його внутрішнього та зовнішнього середовища.

Беручи до уваги наведені визначення, ми змогли виділити в сутності поняття «економічна безпека» два основні аспекти:

- ✦ *загальний*, що характеризує системне управління господарюючим суб'єктом;
- ✦ *специфічний*, що визначає можливості виявляти негативні явища в діяльності підприємства та протидіяти їм (рис. 1).

Оцінка економічної безпеки виступає визначальним критерієм розвитку підприємства, отже, функціонуюча система його управління вимагає визначення поточного стану внутрішнього та зовнішнього середовища для виділення ризиків, які можуть представляти справжню загрозу.

Основними загрозами економічної безпеки господарюючого суб'єкта вважають:

1. Недобросовісну конкуренцію.
2. Промислове шпигунство.
3. Зловживання положенням посадових осіб.
4. Неefективну роботу управлінської ланки.
5. Недбалість промислово-виробничого персоналу.
6. Невірну оцінку поточного становища та кон'юнктури ринку.
7. Помилкові рішення, пов'язані з виробленням стратегії розвитку підприємства.
8. Технологічну та виробничу відсталість господарюючого суб'єкта [11].

Очевидно, що кожна з перелічених загроз відноситься до різної галузі управління та повинна бути подолана комплексом заходів, спрямованих на забезпечення стабільності підприємства [12]. Метою створення системи безпеки підприємства є запобігання негативного впливу загроз і їх наслідків різного характеру, формування в персоналі певної поведінки, що забезпечує безпечне функціонування в умовах існування потенційних загроз.

Предметом діяльності системи економічної безпеки виступають цілеспрямовані дії, спрямовані на протидію непрогнозованим або прогнозованим загрозам різного характеру. Об'єктом системи забезпечення економічної безпеки є стабільний економічний стан підприємства в поточному та перспективному періодах; саме від нього залежать основні характеристики системи забезпечення економічної безпеки.

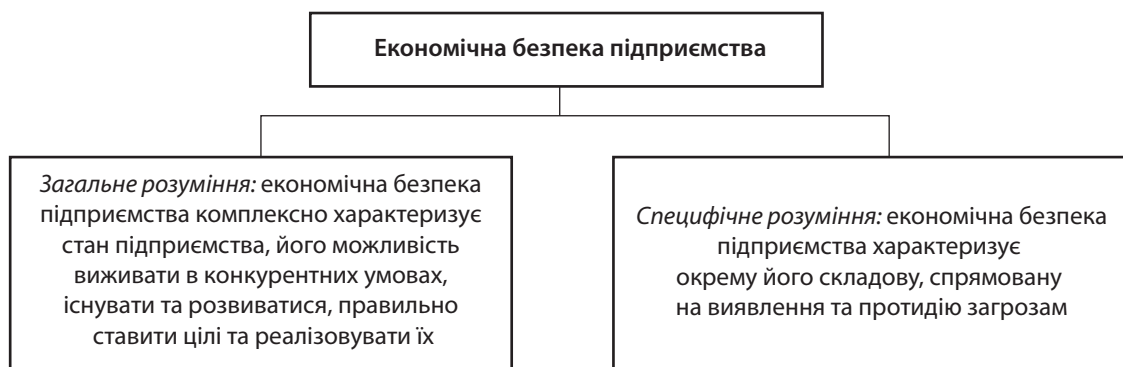

Рис. 1. Особливості інтерпретації сутності категорії «економічна безпека»

Джерело: розроблено автором за [4; 6–10].

У процесі досягнення поставленої мети здійснюється вирішення конкретних завдань, які об'єднують всі напрямки забезпечення безпеки (рис. 2).

Організація та функціонування системи забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання з метою мінімізації негативних наслідків впливу негативних факторів і максимізації прибутку повинні ґрунтуватися на низці організаційних принципів. Ці принципи являють собою певні правила, сформовані на основі законів і закономірностей ходу речей; вони є підґрунтям при розробці заходів з організації системи економічної безпеки підприємства. В економічній літературі питання принципів організації економічної безпеки розглянуто дуже детально, однак, відмітимо, що єдиної точки зору щодо переліку цих принципів і досі не існує.

Так, за думкою М. Небава та Ю. Міронової, основними принципами організації економічної безпеки господарюючого суб'єкта є принципи поєднання превентивних і реактивних заходів, диференційованості та безперервності [15]. О. Фірсова підкреслює важливість принципів системності, координації, компетентності [16]. В. Франчук звертає особливу увагу на принципи достатності та гнучкості [13]. В. Зеркалов приділяє увагу принципам плановості та компетентності [12]. При цьому, більшість науковців завжди вказують на необхідність дотримання принципів поєднання конфіденційності та гласності, законності та економічної доцільності.

Систематизацію наукових підходів до визначення принципів економічної безпеки наведено в табл. 2.

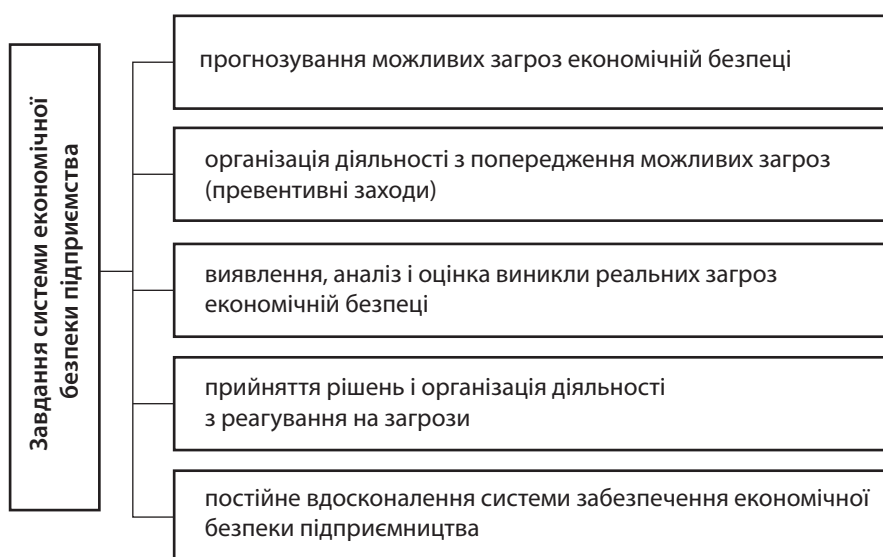

Рис. 2. Напрямки забезпечення економічної безпеки на підприємстві

Джерело: систематизовано автором на основі [5; 7; 8; 13].

Таблиця 2

Систематизація наукових підходів щодо визначення принципів економічної безпеки підприємства

Принцип	Автор(-и)						
	М. Небава, Ю Міронова	З. Якубович	Л. Бойко	В. Зеркалов	О. Фірсова	В. Франчук	О. Локотецька
1	2	3	4	5	6	7	8
Законності	+		+	+	+	+	+
Економічної доцільності	+		+	+	+		+
Поєднання превентивних і реактивних заходів	+						
Безперервності	+		+	+			+
Диференційованості	+						
Координованості	+		+	+	+	+	+
Контролю	+						+

1	2	3	4	5	6	7	8
Гнучкості		+				+	
Централізації		+					
Спеціалізації		+	+			+	
Активності			+				
Обґрунтованості			+				
Удосконалення			+				
Поєднання гласності та конфіденційності			+	+	+	+	
Компетентності			+	+	+		+
Плановості				+	+		
Централізації управління					+		
Єдності прав і відповідальності		+	+				
Розмежування повноважень		+					
Своєчасності			+	+		+	
Комплексного використання сил					+		
Системності						+	
Достатності						+	

Джерело: систематизовано автором на основі [9; 13–17].

Проаналізувавши роботи зазначених авторів щодо принципів економічної безпеки господарюючих суб'єктів, ми дійшли висновку, що в загальному підсумку виділені принципи приймають вигляд безсистемних наборів характерних рис, які відрізняються за змістом і трактуванням.

Більше того, ці принципи, насамперед, описують загальні властивості економічної безпеки абстрактного підприємства та не враховують їх унікальні властивості щодо різних за сферою діяльності, формою власності тощо суб'єктів підприємства. Перелічені принципи мають узагальнений вигляд і безпосередньо не стосуються процесу організації системи управління економічною безпекою. Це означає, що проблема формування принципів організації системи економічної безпеки підприємства є і досі нерозв'язаною.

Для того, щоб вирішити цю проблему та точніше визначити сукупність принципів організації економічної безпеки на підприємстві, на наш погляд, необхідно скористатися напрацюваннями Л. Корчевської [11] та розділити ці принципи на шість великих груп (рис. 3).

Такий розподіл принципів організації економічної безпеки підприємства на якісно однорідні групи дозволяє суттєво розширити їх перелік та уточнити значення. Відповідно до групування на рис. 3 пропонуємо такі класифікації принципів:

- ✦ *системні:* комплексність, зв'язаність, адаптивність, системність;
- ✦ *функціональні:* автономність, багатофункціональність, актуалізація;

- ✦ *структурні:* координованість, компетентність, мінімальна складність структури, єдність прав і відповідальності, розмежування відповідальності;
- ✦ *цільові:* конкретність, гнучкість, достатність, комплексне використання сил, плановість, обґрунтованість;
- ✦ *операційні:* пропорційність, спеціалізація, прямоточність, удосконалення, безперервність, рівномірність;
- ✦ *процесні:* комбінація превентивних і реактивних заходів, економічна доцільність, законність, комбінація гласності та конфіденційності.

Згруповані подібним чином, принципи організації економічної безпеки формують орієнтири та правила, виконання яких забезпечить мінімальну ризикованість діяльності господарюючого суб'єкта.

ВИСНОВКИ

Успішність діяльності підприємства багато в чому визначається швидкістю та правильністю його реакції на виникаючі загрози, де ключовим фактором ефективності є створення системи забезпечення економічної безпеки. Поняття економічної безпеки в розрізі функціонування саме господарюючих суб'єктів є відносно новим для національної економічної думки, через що єдиного трактування цієї категорії ще не вироблено. Існують і розбіжності у визначенні принципів організації системи економічної безпеки на підприємстві. У результаті проведеного аналізу були виявлені основні з них, а також проведено їх групування за шістьма однорідними групами. ■

Рис. 3. Групування принципів організації економічної безпеки на підприємстві

Джерело: систематизовано автором на основі [11].

ЛІТЕРАТУРА

1. Орлик О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : у 2 т. : кол. моногр. Дніпропетровськ : ФОРМ Дробязко С. І., 2014. Т. 2. С. 176–182.

2. Ярова Ю. О., Артеменко Л. П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С. 257–263.

3. Фоміченко І. П., Баркова С. О. Формування системи управління економічної безпеки на підприємствах України. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі*. 2013. № 3. С. 57–66.

4. Ткачук В. І., Прокопчук О. А., Яремова М. І. Економічна безпека та стійкість сільськогосподарських підприємств : монографія. Житомир : «Видавництво «Волинь», 2013. 276 с.

5. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия. М. : Алетейя, 2014. 144 с.

6. Бердникова Л. Ф. Ресурсный потенциал организации: понятие и структура. *Вектор науки Тольяттинского государственного университета*. 2011. № 1. С. 201–203.

7. Ортинський В. Л., Керницький І. С., Живко З. Б. Економічна безпека підприємств, організацій та установ. Київ : Правова єдність, 2009. 54 с.

8. Васильєв О. В., Мейта В. І. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 14. № 2. С. 138–145.

9. Локотецька О. В. Концепція комплексної системи гарантування економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2012. № 3. С. 171–174.

10. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 380 с.

11. Корчевська Л. О. Система принципів забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. Вип. 38 (додаток). С. 44–49.

12. Зеркалов Д. В. Экономическая безопасность : монография. Киев : Основа, 2011. 587 с.

13. Франчук В. І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 440 с.

14. Бойко Л. Г. Стратегія управління фінансовою безпекою в умовах нестабільного існування підприємств // Управление финансово-экономической безопасностью: информационно-аналитическое обеспечение и конкурентная разведка. – 2013. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/38579/1/33-36.pdf>

15. Небава М. І., Міронова Ю. В. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с.

16. Фирсова О. А. Экономическая безопасность предприятия. Орел : МАБИВ, 2014. 220 с.

17. Якубович З. Формування системи економічної безпеки машинобудівного підприємства. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2010. № 1. С. 81–86.

REFERENCES

Berdnikova, L. F. "Resursnyy potentsial organizatsii: ponyatiye i struktura" [Resource Potential of the Organization: Concept and Structure]. *Vektor nauki Tolyattinskogo gosudarstvennogo universiteta*, no. 1 (2011): 201-203.

Boiko, L. H. "Stratehiia upravlinnia finansovoiu bezpekoiu v umovakh nestabilnoho isnuvannia pidpriemstv" [Strategy of Financial Security Management in Conditions of Unstable Existence of Enterprises]. Upravleniye finansovo-ekonomicheskoy bezopasnostyu: informatsionno-analiticheskoye obespecheniye i konkurentnaya razvedka. 2013. <http://eprints.kname.edu.ua/38579/1/33-36.pdf>

Firsova, O. A. *Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya* [Economic Security of the Enterprise]. Orel: MABIV, 2014.

Fomichenko, I. P., and Barkova, S. O. "Formuvannia systemy upravlinnia ekonomichnoi bezpeky na pidpriemstvakh Ukrainy" [Formation of the System of Management of Economic Security at the Enterprises of Ukraine]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi*, no. 3 (2013): 57-66.

Franchuk, V. I. *Osoblyvosti orhanizatsii systemy ekonomichnoi bezpeky vitchyznianykh aktsionerlykh tovarystv v umovakh transformatsiinoi ekonomiky* [Features of Organization of the System of Economic Security of Domestic Joint-stock Companies in the Conditions of Transformation Economy]. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2010.

Korchevska, L. O. "Systema pryntsyypiv zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [System of Principles of Ensuring the Economic Security of the Enterprise]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 38 (addition) (2012): 44-49.

Lokotetska, O. V. "Kontseptsii kompleksnoi systemy harantuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [The Concept of a Comprehensive System of Guaranteeing the Economic Security of the Enterprise]. *Biznes Inform*, no. 3 (2012): 171-174.

Moiseienko, I. P., and Marchenko, O. M. *Upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemstva* [Management of Financial and Economic Security of the Enterprise]. Lviv: LvDUVS, 2011.

Nebava, M. I., and Mironova, Yu. V. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva* [Economic Security of the Enterprise]. Vinnytsia: VNTU, 2017.

Orlyk, O. V. "Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: vlastyvosti, stratehiia ta metody zabezpechennia" [Economic Security of the Enterprise: Properties, Strategy and Methods of Providing]. In *Ekonomichna bezpeka v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky*, vol. 2, 176-182. Dnipropetrovsk: FOP Drobi-azko S. I., 2014.

Ortynskiy, V. L., Kernyskiy, I. S., and Zhyvko, Z. B. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv, orhanizatsii ta ustanov* [Economic Security of Enterprises, Organizations and Institutions]. Kyiv: Pravova yednist, 2009.

Shlykov, V. V. *Kompleksnoye obespecheniye ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya* [Integrated Ensuring the Economic Security of the Enterprise]. Moscow: Aleteyya, 2014.

Tkachuk, V. I., Prokopchuk, O. A., and Yaremova, M. I. *Ekonomichna bezpeka ta stiikist silskohospodarskykh pidpriemstv* [Economic Security and Sustainability of Agricultural Enterprises]. Zhytomyr: Vyd-vo «Volyn», 2013.

Vasyliov, O. V., and Meita, V. I. "Formuvannia systemy upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu promyslovykh pidpriemstv" [Formation of Economic Security Management System of Industrial Enterprises]. *Ekonomichniy analiz*, vol. 14, no. 2 (2013): 138-145.

Yakubovych, Z. "Formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky mashynobudivnoho pidpriemstva" [Formation of System of Economic Safety of Machine-building Enterprise]. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 1 (2010): 81-86.

Yarova, Yu. O., and Artemenko, L. P. "Struktura ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v umovakh kryzy" [The Structure of Economic Security of the Enterprise in Crisis Conditions]. *Ekonomichniy visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»*, no. 13 (2016): 257-263.

Zerkalov, D. V. *Ekonomicheskaya bezopasnost* [Economic Security]. Kyiv: Osnova, 2011.